

Hoogleraren in de Godgeleerdheid : concept-Doedes besproken

<https://hdl.handle.net/1874/234600>

MM 11030

BR.1876. IV.26.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3153 181 1

Dr. 1876, IV, 26.

HOOGLEERAREN
IN DE
GODGELEERDHEID.

CONCEPT-DOEDES
BESPROKEN.

AMSTERDAM. = JAN LEENDERTZ.
1876.

Hoogleraren in de Godgeleerdheid.

Hoogleraren in de Godgeleerdheid.

CONCEPT-DOEDES

BESPROKEN.

AMSTERDAM. — JAN LEENDERTZ.

1876.

Het gewichtig onderwerp, de regeling van het godgeleerd onderwijs, in zoo ver het dienen zal ten behoeve van de Hervormde Kerk in Nederland, is aan de orde van den dag. Schrijver dezer heeft even als vele belangstellenden kennis gemaakt met de onlangs verschenen brochure van prof. DOEDES, die den titel draagt: *de regeling van het hooger onderwijs in de godgeleerdheid voor de Nederlandsche Hervormde Kerk* en getuigt volgaarne van zijne welgemeende instemming met hetgeen de geachte Hoogleeraar daarin, soms op schalkschen trant, beweerd heeft.

—

Aan die brochure wordt, mijns achtens, het best geknoopt hetgeen de een of de ander voor het onderwijs wenscht en noodig keurt.

Ik neem de vrijheid, mijne gedachten aan dat stuk als vast te hechten en emendaties in te dienen voor een *te veel* en een *te weinig*, dat daarin voorkomt.

~~~~~

Van geheelen harte stem ik met prof. DOEDES in den wensch zamen, dat het godgeleerd onderwijs, ten dienste der Kerk bestemd, daar gegeven worde, waar *hoogescholen* gevestigd zijn, zoodat de Kerk in haar voordeel van het onderwijs in de godgeleerdheid gebruik make, dat van Staatswege gegeven wordt. Eveneens sta ik aan zijn zijde, waar hij aan elke hoogeschool, naast de Staats-professoren, kerkelijke hoogleeraren verlangt, die datgeen zullen onderwijzen, wat van Staatswege niet gedoceerd wordt.

Tot zoo ver ga ik met hem mede; verder niet: in het door hem voorgestelde Concept-reglement lees ik, bl. 44 der genoemde brochure:

„Inzonderheid wordt van wege de Nederlandsche Hervormde Kerk hooger onderwijs ge-

„geven in de oordeelkunde en uitlegkunde des „bijbels, bepaald des Nieuwen Testaments, in de „Bijbelsche en Leerstellige godgeleerdheid, in „de Christelijke zedekunde en de praktische god- „geleerdheid en bovendien in de bijbelsche ge- „schiedenis, de Kerkgeschiedenis van Nederland, „bepaald der zestiende en volgende eeuwen en „in de beginselen van het Nederlandsch-Hervormd „Kerkrecht, terwijl ook zooveel mogelijk gelegen- „heid gegeven wordt tot katechetische en homi- „letische oefeningen.

„Het hooger onderwijs in de genoemde vakken „wordt aan elke der drie Nederlandsche Rijks- „Universiteiten gegeven door ten minste twee „Hoogleeraren, benoemd van wege de Neder- „landsche Hervormde Kerk.” enz.

In deze artikelen schuilt een *te veel*, ook een *te weinig*.

Indien de Kerk al de genoemde vakken zal doen onderwijzen, weet ik niet, waartoe de Staat aan elke hoogeschool een godgeleerde faculteit benoemen en voltallig houden zal. De staatsfaculteit zou bijna geheel overbodig worden, namelijk voor zoover zij dienen moet ter opleiding van Evangelie-dienaren voor de Kerk. Bijna;

het onderwijs in de wijsbegeerte der godsdienst zou de Kerk wel niet willen missen; dat in de geschiedenis der niet-Christelijke godsdiensten, naar ik hoop, haren kweekelingen niet dan met groote omzigtigheid laten bijwonen; liever nog wachte zij, tot op dit gebied van wetenschappelijk onderzoek, in plaats van zoo als tot heden van hypothetische redeneeringen sprake kan zijn. Overigens heeft het weinig houding, indien de Kerk, nadat zij op het behoud eener theologische faculteit van staatswege heeft aangedrongen, nu zooveel zij vermag, die faculteit vermijdt. Dat zij het doet of poogt te doen, bevreemdt mij niet; nu blijkt het, dat de Kerk niet verkregen heeft, wat zij wenschte, hoewel zij dien wensch niet duidelijk heeft geformuleerd. Te laat wordt het nu duidelijk, dat de beste oplossing der quaestie, indien met de praktijk rekening ware gehouden, deze zou geweest zijn: de theologische faculteit laten, zoo als zij geweest was, doch met deze wijziging, dat de Staat de tractementen betaalt, maar de Kerk de titularissen benoemt, geheel gelijk dit plaats heeft bij de kweekscholen der Remonstranten en Lutherschen.

Doch het vraagstuk heet op andere wijze op-

gelost: bij die oplossing moeten wij ons nederleggen, niet met prof. DOEDES in zoovele vakken onderrigt begeeren. Indien de Kerk werkelijk zulk een onderwijs harentwege wil laten geven, zal zij, slechts *twee* hoogleraren naast elke Staats-faculteit benoemende, *te weinig* docenten aanstellen. Waar toch schuilen de twee paar schouders, die zoodanigen Herkules-last zich zullen doen opladen?

Doch waartoe deze eisch? De kerk moet, zal zij eene juist grens voor haar werk en hare bemoeijingen kennen en eerbiedigen, *alleen* datgeen doceeren, wat van Staatswege niet mag gedoceerd worden, namelijk: leerstellige en praktische godgeleerdheid, Kerk-recht en geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk. Niets meer, ook niets minder!

Dergelijke arbeid kan onder twee bekwame mannen verdeeld, en tot zegen der kerk volbragt worden. De andere opgenoemde vakken *moeten* van staatswege onderwezen worden, indien althans de door den staat in te richten theologische faculteiten op dien naam — ik schroom niet te schrijven, eerbiedwaardigen naam — eenige aanspraak kunnen laten gelden.

Ik amendeer dus het concept-Doedes in dezer voege, dat ik het getal vakken inkrimp maar het getal hoogleeraren behoud.

Desgelijks dien ik een amendement in op des hoogleeraars concept-reglement, art. 5: „de in „dit reglement bedoelde Hoogleeraren in de „Godgeleerdheid worden benoemd door de alge- „meene Synode der Nederlandsche Hervormde „Kerk, of ingeval eene vacature ontstaat binnen „de eerste zes maanden, nadat de jaarlijksche „vergadering der Synode plaats heeft gehad, in „haren naam door de algemeene Synodale com- „missie. Voor elke benoeming van een Hoog- „leeraar wordt door het collegie, dat voor de „benoeming aangewezen is, een tweetal opge- „maakt, nadat de van wege de Nederlandsche „Hervormde Kerk aangestelde Hoogleeraren uit- „genoodigd zijn, binnen één maand eene met „redenen omkleede aanbevelingslijst van twee „naar hun gevoelen geschikte predikanten aan te „bieden,” enz.

Ik wenschte lid der Synode te kunnen zijn, om daar in het midden dier vergadering mijne afkeuring van dat artikel te kunnen uitspreken. Hoe is het mogelijk, dat prof. *Doedes* in dezen tijd zulk een privilegie vragen kan voor een lichaam, dat zoo weinig den geest, die in de kerk heerscht, uitdrukt. Doch, al ware dit zoo niet, ook dan nog zou ik ten stelligste tegen den geconcipeerden maatregel de stem verheffen. Nu is er gelegenheid, door en ten gevolge der regeling van het Hooger onderwijs in de godgeleerdheid, de belangstelling in het leven en de ontwikkeling der Kerk op te wekken, te voeden, te versterken. Dat kan gedaan worden, indien *uit de door de Synode (op de aangeduide wijs) gemaakte nominatie de eindkeus worde opgedragen aan de provinciale kerkbesturen*, daartoe opzettelijk bijeen te roepen en met eenvoudige meerderheid van stemmen in deze beslissende. Langs zulk een weg zal de zaak der benoeming in zekere opzichten de zaak der gemeenten worden, althans een voorwerp van de aandacht der voorgangers. Wordt het concept-reglement op dit punt niet verbeterd, de voordragt en eindkeus aan de Synode opgedragen, men zal dan

spoedig ervaren, dat de impopulariteit, welke de Synode te recht of te onrecht laat ik daar, drukt, ook op de door haar te volbrengen benoemingen zal overgaan. Wordt mijn amendement aangenomen, dan zal de zaak deelneming opwekken, onderlinge bespreking uitlokken en op die wijze mede iets gedaan worden, om het groote kwaad, dat tot heden bij de benoemingen van hoogleeraren geheerscht heeft, dat namelijk daarbij de diepste geheimhouding in acht genomen werd, tot zegen van benoemenden en benoemden weg te nemen.

Een derde emendatie op den door prof. *Doedes* geleverden tekst waag ik, mij vleijende met de hoop, dat de geachte concipiënt bekennen zal, de verbetering goed te keuren, dewijl hij onwillekeurig de fout begaan heeft, die wij verbeteren.

Prof. *Doedes* schijnt geene andere universiteiten te kennen, dan die te *Leiden*, te *Groningen* en te *Utrecht*. Hij noemt ze Rijks-universiteiten. Door het gebruik van dit woord heeft hij gewis niet aan de nieuw op te richten universiteit van *Amsterdam* gedacht. Al zal deze eene gemeentelijke wezen, zij zal toch; want dit is de voorwaarde van haar bestaan; in alles ge-

heel op eene rijksinstelling moeten gelijken; ook bij haar dus zal eene Staatsfaculteit in de godgeleerdheid worden ingericht.

Is er eenige reden denkbaar, om naast die faculteit geene twee kerkelijke Hoogleeraren aan te stellen? Moet *Amsterdam* met opzet worden uitgesloten?

In geene deele. Ik verlang het tegendeel.

Terwijl ik dit schrijf, is er officieel of officieus geen stap gedaan, zoo ver ik weet, voor de Amsterdamsche faculteit te Amsterdam. Des te vrijmoediger kan ik voor haar spreken, omdat ik, hoe zij ook worde zamengesteld, welke godgeleerden daarbij ook worden benoemd, bij haar vooral Kerkelijke Hoogleeraren wensch te zien opgenomen.

Ik uit dien wensch, van vurige belangstelling voor de degelijkheid der vorming van Evangeliedienaren vervuld.

De hoofdstad des lands is te recht tot een zetel van Hooger Onderwijs verheven. Nergens meer dan daar is gelegenheid tot ontwikkeling van den jeugdigen mensch; nergens meer dan daar, waar hij de maatschappij in hare veelzijdigheid kan leeren kennen. Daar ziet hij, dat

het groot raderwerk der zamenleving niet slechts, zelfs niet bij voorkeur door geleerdheid wordt in beweging gehouden. Handel, nijverheid, kunst, smaak, daar blijken ze te wezen de magtige factoren, die groot gewicht hebben.

Daar is de grootste gemeente des Vaderlands gevestigd, die den aanstaanden Evangeliedienaren de rijkste gelegenheid opent, om mannen van onderscheidene gaven te hooren. Naast haar vindt hij bloeiende gemeenten van Dissenters, met hare Seminariën. Daar kan hij zich ontwikkelen, althans zoo hij aanleg en lust heeft; daar bewaard blijven voor de eentoonigheid, waardoor een studenten-leven in eene Academiestad ligt bedorven wordt.

De Kerk heeft dringende behoefte aan ontwikkelde mannen, die, haar dienende, toonen alle onhandigheid te hebben afgelegd. De ware paedagogiek siddert niet terug voor de gelegenheid tot verleiding, welke een groote stad veel meer dan een kleine aanbiedt. Waar de zonde in het openbaar zich vertoont, wekt zij het meeste afgrijzen en aarzelt de voet om haar diensthuis in te gaan.

Indien *Amsterdam* als kweekplaats voor de

opleiding van Evangeliedienaren wierd voorbijgegaan, zal men, naar ik ten diepste overtuigd ben, een misslag begaan, die later niet, althans hoogst moeilijk, kan verbeterd worden. Men zal zich de gelegenheid afsnijden, in de kerk mannen te doen optreden, wier vorming hen geschikt maakt, om door wetenschap en beschaving, door geleerdheid en menschenkennis, vooral door beproefde levenswijsheid sieraden te zijn der Nederlandsche Hervormde kerk, wier bloei voor het geheele Vaderland een ware zegen moet heeten.

Door de stem van invloedrijke mannen hoop ik deze amendementen op het concept-DOEDES te hooren bespreken en aanbevelen. Den leden der Synode, den Hoogleeraar zelve worden zij ter beoordeeling met goed vertrouwen medegedeeld.

Stoomdrukkerij
Loman, Kirberger & van Kesteren
Amsterdam.